

روشهای تدریس اسلامی

از منظر قرآن و فرهنگ نماز

مؤلفین:

عارف جان‌پرور

علی رضایی تاش احمدی

حامد احقراری

مهدی سر باز نژاد

جواد اسدی

سرشناسه: جان پورو، عارف؛ ۱۳۷۲.

عنوان و نام پدیدآور: روشهای تدریس اسلامی از منظر قرآن و فرهنگ نماز/

تولیف: جان پورو، عارف... [و دیگران]؛

مشخصات نشر: تبریز: مجمع حضور، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۱۹ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۱-۶۸۵۶-۹۰-۴

موضوع: نظام‌های آموزشی -- روش تدریس -- روش تدریس اسلامی

شناسه افزوده: رضایی تاش احمدی، علی؛ .

شناسه افزوده: احراری، حامد؛ ۱۳۶۸.

شناسه افزوده: سرباز نژاد، مهدی؛ ۱۳۷۵.

شناسه افزوده: اسدی، جواد؛ ۱۳۷۲.

رده‌بندی کنگره: LB۱۰۲۸/۳۸

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۰۷

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۱۲۹۴۴

نام کتاب: روش‌های تدریس اسلامی از منظر قرآن و فرهنگ نماز

مؤلفین: عارف جان‌پرور، علی رضایی تاش احمدی، حامد احراری، مهدی سرباز نژاد، جواد اسدی

ناشر: گنج حضور

آماده‌سازی و امور فنی: تحریریه آرکا کلک آذر (آکا)

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: البر

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۵۶-۹۰-۴

ISBN: 978-622-6856-90-4

حق چاپ محفوظ است.

گنج حضور

☎ ۰۴۱-۳۳۳۶۰۳۶۱

✉ @Ganjpublisher

● @ganjpublisher

🌐 www.ganjpublishers.com

مؤسسه آرکا کلک آذر (آکا): تبریز، ۱۷ شهریور قدیم، ساختمان خوارزمی، ط اول، پ ۲/۷۷

☎ ۰۴۱-۳۵۵۳۸۲۲۹

✉ @arkakelk

● @arkakelk

🌐 www.arkakelk.com

این کتاب به مناسبت هفته کتاب و روز معلم تقدیم می‌گردد. هدف از انتشار این کتاب، آشنایی با روش‌های تدریس اسلامی و فرهنگ نماز است. این کتاب را می‌توان به عنوان یک منبع ارزشمند برای معلمان و محققان در زمینه تدریس اسلامی و فرهنگ نماز به حساب آورد. این کتاب به صورت رایگان در دسترس عموم قرار گرفته و می‌تواند به عنوان یک منبع ارزشمند برای معلمان و محققان در زمینه تدریس اسلامی و فرهنگ نماز به حساب آید.

قیمت: ۵۰۰۰۰۰ ریال

فهرست محتوا

۹.....	مقدمه
۱۳.....	فصل اول: تدریس (تعاریف، الگوها و راهبردها)
۱۳.....	مقدمه
۱۹.....	تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۱۹.....	تعریف تدریس
۲۰.....	تدریس از دیدگاه‌های مختلف
۲۰.....	از دیدگاه دانشمندان تعلیم و تربیت
۲۲.....	از دیدگاه مفسران
۲۲.....	از دیدگاه اندیشمندان اسلامی
۲۵.....	مؤلفه‌های تدریس
۲۶.....	روش تدریس
۲۸.....	تعریف تدریس فعال
۳۲.....	معیارهای انواع روش تدریس
۳۴.....	روش‌های تدریس فعال
۳۶.....	فن یا تکنیک
۳۹.....	فصل دوم: نظریه، راهبرد و رویکردهای تدریس
۳۹.....	نظریه‌های تدریس
۴۳.....	راهبردهای تدریس
۴۶.....	راهکارهای کاربردی تدریس
۴۹.....	رویکردهای تدریس
۵۰.....	تدریس مستقیم و انواع آن
۵۱.....	الگوی مهارت‌آموزی
۵۲.....	الگوی پیش سازمان دهنده
۵۳.....	تدریس غیرمستقیم
۵۳.....	فرایند تدریس - یادگیری فعال
۵۵.....	تدریس تعاملی
۵۹.....	فصل سوم: یادگیری و کاربرد آن در تدریس
۶۱.....	مکاتب یادگیری
۶۱.....	مکتب رفتارگرایی

۶۲	.....	مکتب شناخت گرایی
۶۳	.....	چیستی و دامنه عمل ساخت‌گرایی در یاددهی و یادگیری
۶۸	.....	قوانین یادگیری
۶۸	.....	قانون آمادگی
۶۸	.....	قانون اثر
۶۸	.....	قانون تمرین
۶۹	.....	قانون تقدم
۶۹	.....	قانون شدت
۶۹	.....	قانون عدم کاربرد
۶۹	.....	موانع یادگیری
۶۹	.....	کسل‌کنندگی
۷۰	.....	پیچیدگی
۷۰	.....	آزردگی
۷۰	.....	سایر موانع
۷۰	.....	شرایط مؤثر در یادگیری
۷۰	.....	انگیزه‌ی یادگیری
۷۰	.....	آگاهی از ناکافی بودن دانش و مهارت‌های کنونی
۷۰	.....	داشتن تصور روشن از دانش و مهارت‌هایی که باید کسب شوند
۷۱	.....	داشتن فرصت کافی برای تمرین
۷۱	.....	آگاهی از پیشرفت
۷۱	.....	داشتن وسایل و منابع مناسب برای یادگیری
۷۳	.....	فصل چهارم: روش‌های فعال تدریس و شاخص‌های آن‌ها
۷۳	.....	اصل تفکر در روش‌های فعال تدریس
۷۷	.....	الگوهای تدریس و مهارت‌های تفکر
۷۸	.....	روش حل مسئله
۷۹	.....	راه‌های حل مسئله
۸۰	.....	نمونه‌هایی از روش حل مسئله
۸۰	.....	روش استقرایی
۸۴	.....	روش یادسپاری
۸۵	.....	مراحل روش یادسپاری

۸۵	روش پرسش و پاسخ
۸۶	اصول روش پرسش و پاسخ
۸۸	روش مباحثه (بحث گروهی با روش شاگرد - استادی)
۹۰	تسلط بر موضوع درسی
۹۱	شرکت در موضوعات بحث برانگیز
۹۱	حل مسئله
۹۱	مزایای روش مباحثه
۹۳	مفهوم نقش و مبانی نظری آن
۹۴	الگوی تدریس بدیهه پردازی با نوآوری فکری
۹۵	مراحل اجرای روش بدیهه پردازی
۹۷	الگوی تدریس مبتنی بر بارش فکری (توفان فکری)
۹۷	قوانین روش بارش فکری
۹۹	مراحل اجرای روش تدریس مبتنی بر بارش فکری
۱۰۰	روش آزمایشگاهی
۱۰۱	روش نمایشی
۱۰۲	الگوی تدریس تفحص گروهی (گروهش علمی)
۱۰۵	فصل پنجم: تعلیم و تربیت اسلامی و روش های آن
۱۰۶	روش عملی
۱۰۷	روش عقلانی
۱۰۸	معرفی اسوه و الگو
۱۰۹	قصه گوئی
۱۱۲	تبشیر و انذار
۱۱۳	موعظه و تذکر
۱۱۵	فصل ششم: تدریس و یادگیری از منظر قرآن کریم
۱۱۵	مبانی تدریس
۱۱۵	انسان شناسی قرآنی
۱۱۵	باور به معناداری زندگی
۱۱۶	باور به هدفداری زندگی
۱۱۷	اصول تدریس
۱۱۷	توجه به طبیعت افراد

۱۱۸	توجه به تفاوت‌های فردی:
۱۱۹	اصل تدرج فرایند
۱۲۰	اصل آسان‌گیری در تدریس
۱۲۰	تکریم شخصیت علم‌آموزان
۱۲۱	ابزارهای تکریم شخصیت
۱۲۲	با سلام شروع کردن
۱۲۲	گفتار نیکو
۱۲۲	صدآوردن دانش‌آموز یا احترام
۱۲۳	جلوگیری از تحقیر شخصیت:
۱۲۳	ابزارهای تحقیر شخصیت
۱۲۳	القاب زشت
۱۲۴	تبعیض در شأن نزول
۱۲۴	تخصص همراه با تعهد
۱۲۵	همراه کردن مطالب تدریس با ضمانت اجرایی اخلاق و عقاید
۱۲۵	موافقت قرآن با تدریس زنان
۱۲۶	تأکید بر عناصر بصیرت و آزادی یکی دیگر از اصول تدریس
۱۲۷	تأکید بر هوش هیجانی با عاطفی
۱۲۷	نظام ارزشی مشترک
۱۲۸	تلفیق آموزش و پرورش
۱۲۸	تکرار
۱۳۱	فصل هفتم: روش‌های تدریس در قرآن کریم
۱۳۱	مقدمه
۱۳۱	تفکریکی از روش‌های مهم تدریس در قرآن کریم
۱۳۵	روش پرسش و پاسخ در قرآن کریم
۱۳۸	نکات موردتوجه
۱۴۰	نکات قابل‌توجه
۱۴۸	روش مباحثه (بحث گروهی) در قرآن
۱۵۰	روش ایفای نقش در قرآن کریم
۱۵۲	نکات قابل‌توجه
۱۵۷	روش آزمایشگاهی در قرآن کریم

مقدمه

جهان کنونی با پیشرفت‌های اعجاب‌انگیز فنی و صنعتی خود، انسان امروز را در برابر اوضاع و شرایط بسیار پیچیده‌ای قرار داده است. موفقیت‌های بی‌دری و شگفت‌انگیز علمی و فنی، این وسوسه را در انسان عصر جدید تقویت کرده است که گویا می‌تواند نسبت به وجودی ماوراءالطبیعه که از طریق حواس قابل ادراک نیست بی‌نیاز باشد. سکولار شدن علم و دانش و خطر مادی شدن جهان از سوی تفکر مبتنی بر عقلانیت ابزاری، جنبه‌های حسی و عاطفی انسان و ارتباط مستقیم و بی‌واسطه‌ی او با جهان هستی و خدا را با خطری جدی روبه‌رو ساخته است. حال پرسش اساسی این است که مدرسه چگونه می‌تواند این جنبه‌ی روحی و معنوی انسان را در برابر این اوضاع پر آشوب حفظ و تقویت کند؟ اگرچه وظیفه‌ی مدرسه در اصل چیزی جز پرورش همه‌ی ابعاد وجودی دانش‌آموز با همه‌ی کلیت و تمامیت آن نیست، اما چنین به نظر می‌رسد که در مدارس، تنها به بعد عقلانی و شناختی دانش‌آموز توجه می‌شود و از دیگر ابعاد وجودی او به‌ویژه بعد روحی و عاطفی غفلت می‌شود و این در حالی است که به‌خصوص در عصر تکنولوژی و فناوری‌های جدید، پرورش جنبه‌های روحی و عاطفی و تقویت قدرت تفکر و تأمل در دانش‌آموز برای یافتن خویشتن خویش به ضرورتی فوری و حیاتی تبدیل شده است (مهرمحمدی، ۱۳۹۱).

در شرایط امروز که وسعت اطلاعات موجود، با توانایی افراد در استفاده از آن همخوانی ندارد، معلم نباید به مثابه یک مخزن دانش، تنها به سخنرانی و انتقال اطلاعات بپردازد، بلکه باید در افزایش مهارت تفکر و استدلال شاگردان خود بکوشد و آنان را از مرحله‌ی حفظ کردن مطالب به مرحله‌ی تفکر سوق دهد و در یافتن راه‌حل مناسب که اساس یادگیری توأم با فکر است تعلیم دهد. معلم باید بکوشد در کلاس شرایطی به وجود آورد که در آن دانش‌آموزان یاد بگیرند و بر اساس آموخته‌های خویش عمل کنند. تدریس حرف زدن نیست، بلکه فرایندی بیرونی و شامل سلسله فعالیت‌هایی است که معلم با اجرای آن‌ها یادگیری را سرعت می‌بخشد.

درست است که به تعداد معلمان، روش‌های تدریس وجود دارد، اما هر معلمی در تبیین روش مورد استفاده یا دلخواه خود به شیوه‌ی سازگار با آن نیاز دارد. بدین ترتیب او خواهد توانست با بررسی شیوه‌ها به محاسن و معایب هر یک پی ببرد و روشی انتخاب کند که با اهداف و محتوا و توانایی فراگیران هماهنگی داشته باشد و در تدریس مؤثر و کارآمد وی مفید واقع شود.